

Тыва Республиканың Барыын – Хемчик кожууннун
Хөндөлөң муниципалдыг бюджеттиг ортумак ниити билиг школазы.

Чөшпээрээни өөрөдилге
талазы – биле директорнун
оралакчызы

С.С. Сержанов
«01» 09 / 2022 ч.

Бадылааны Хөндөлөң ортумак
ниити билиг школаның
директору

Курбанов
«01» 09 / 2022 ч.

Приказ № *47/3*

АЖЫЛЧЫН ПРОГРАММА
«Литературлуг номчулга»
(эртемнин ады)

2 класс
(класс)

Неделяда шагы - 2

Бүдүн чылда ниити шагы - 68

Тургусканы:
Хомушку Алена Владимировна
(башкының ады фамилиязы)

2022- 2023
(оорөдилге чылы)

Тайылбыр бижик

2-ги класстын торээн чугаа эртеминге тургускан календарлыг план Тыва Республиканын ниити болгаш профессионал ооредилге яамызынын чанында ооредилге-методиктиг човулелдин бадылааны-биле, Л.С.Кара-оолдун 2-4 класстарга тургусканы эге школанын номчулга программасынга (Кызыл-2011 чыл) даянып тургустунган.

2-ги класстын оореникчилеринин билиинин предметтиг хевирлеттинген турары:

- Ыткыр, сымыранып, иштинде созуглелди бодунуё билип алып шаа-биле дурген номчууру.
- Созуглелдин хевирлерин литературлуг негелделерге дууштур (шын адалга, бижик демдектерин, логиктиг ударениени сагып) номчууру.
- Созуглелдин адынга болгаш бердинген чуруктарынга даянып, оон утказын баш удур даап бодаары.
- Номчаан чуулунун кол состеринге даянып , утказын бодунуё созу-биле дамчыдып билири.
- Болуушкуннарныё болуп турар аайы-биле дес-дараалашкаан сагып чугаалаары.
- Созуглелди кезектерге утказыныё аайы-биле чарып, башкыныё дузазы-биле бодуун болгаш нарын план тургузуп, кезек бурузунге база будун созуглелге хамаарышкан айтырыгларны тургузуп билири.
- Номчаан чуулун долuzu-биле, кысказы-биле, шилилгелиг, диалогтарны медээ домактары-биле солуп, чувелернин омур-хевирин деннеп, чугаалап билири.
- Номчуур номунун титулдуг арынын, аннотациязын, эге база туннел созунге даяныры.
- Хереглээн номун алфавиттиг каталогтан тып, библиотекада бар номнарны ажыглап ооренири.
- Справочниктер, энциклопедиялар, уругларга хамаарышкан журналдарны ажыглап билири база кыска аннотацияларны с\мелээн номнарга тургузары.
- Номчаан материалында кол маадырларныё мозу-шынарларын кижиниё алдынар ужурлуг дурумнери-биле деннээри.

2-ги класстын оореникчилеринин предметтиг хевирлеттинген турар ужурлуг билиглери:

- Номчаан чуулунге хамаарыштыр бодунун бодалдарын илередип билири, ону аас болгаш бижимел-биле дамчыдып билири.
- Созуглелдин эстетиктиг болгаш мозу-шынарга хамаарыштыр унелиг талаларын бодунун билип турар аайы-биле илередип билири.

Планнынган туннел:

- ангы-ангы созуглелдерни ыткыр дынзыг аянныг номчулга, иштинде номчулга болгаш дыёнап турар уеде уткаларын шын меделдиг билип алыры; оларнын онзагай шынарларын (уран-чечен, эртем-популярлыг, тайылбырнын), созуглелдернин кол уткаларын болгаш кол маадырларын; утка аайы-биле айтырыгларга харыылап билири; болуушкуннарныё чурумун тодарадып билири; номчаан азы дыёнаан ооредиглиг, эртем- популярлыг болгаш уран-чечен созуглелдерге айтырыгларны салып билири.

Бердинген туннелдернин чедип алырынын билии:

- созуглелдернин ангы-ангы хевирлериниё шынарларын тодарадыры; - номчаан азы дыёнаан созуглелинин кол утказын, кол маадырларын, созуглелдин утказынга хамаарышкан айтырыгларга харыылап тургаш, болуушкуннарныё чурумун тодарадып билири;
- созуглелдин утказынга хамаарышкан айтырыгларны салып билири.

Темаларнын туннелин унелээри.

Литературлуг номчулга эртемийн тургузуу

№	Болуктерний аттары	Шагы	Тургузуу
1	Эхийн, литературлуг номчулга	1 шак	Россияда сентябрь 1-нин хуну-билиглер хуну Шулук дугайында билиг
2	Ооренип, оорен	6 шак	Чогаалчы, чогаал деп билиглернийн утказы. Оларны ангылап билири. Шулуку аянын, шын медреселдиг номчууру. Шулук чогаалдарын номчуп билири, ун аянын таарыштырары. Болуктеп ажылдаары. Кыска медээлер кылып ооренири. Тыва чогаалчыларнын ооредилге дугайында шулуктери-биле таныжылга
3	Чылдын уелери. Тодуг-догаа кузумейни	3 шак	Чылдын уелеринин дугайында билиглерин катаптаар Шулук чогаалдарын номчуп билири, ун аянын таарыштырары. Шулуку доктаадыры.
4	Улустун аас чогаалы. Тоолдар	12 шак	Улустун аас чогаалы –биле таныштырылга. Тоол дугайында билиг. Тоолду рольдап номчууру. Чогаалды номчууру, ону кезектерге чарып билири, план тургускаш, ону эдерти чугаалаары. Бойдуста унуштерни, дириг амытаннарны камгалаары. Башкынын удуртулгазы-биле айтырыглар езугаар созуглелди эдерти бижири. Айтырыглар болгаш сюжеттиг чурук езугаар домактар чогааткаш, бижири.
5	Чылдын уелери. Аккыр харлыг кыжым.	5 шак	Шулук, чергелешкек аяннажылга, строфа, деп терминер-биле таныштырары Шулук чогаалдарын номчуп билири, утказын сайгарары, ун аянын таарыштырары. Шулуку доктаадыры
6	Тос чузун малымайны	4 шак	Кожаланчак болгаш чергелешкек аяннажылгалар. Шулукутери шын, медреселдиг аянын номчууру, шээжилээри. Тос чузун малдын данзызын тургузар, кыска дыннадыглар кылып, оларнын дугайында шулукутер, тывызыктар, тоолдар, ырылар чыып бижири.
7	Арыг-шевер кадыкшылдын ундезини.	3 шак	Созуглелдин утказынга дууштур ун аянын сагып номчууру, созуглелди кезектерге чарары, план езугаар чугаалаары.
8	Улус аразындан ие кара чымчак	2 шак	Номчаан чогаалынын утказын янзы-буру аргаларны ажылап, эдерти чугалаар. Чогаадыгнын хевирлерин катаптаар, бодун планы тургузуп тургаш чогаадыгны бижири.
9	Чылдын уелери. Хоглуг чазым.	4 шак	Шулук чогаалдарын номчуп билири, утказын сайгарары, ун аянын таарыштырары. Шулуку доктаадыры.
10	Улустун аас чогаалынын биче	7 шак	Улустун аас чогаалынын бир хевирин –

	хевири		тывызыктар биле таныжар. Чурум ёзугаар тывызыктажыр, бир эвес тыппайн барза догааштырар. Шулукутун аянын тодарадыр. Тывыктап турар чувелерни чузунге даянганып тургаш тывызыктаанын тодарадыр.«Тыва улустун тоолунун дугайында билиг» созуглелдин утказынга дууштур ун аянын сагып номчууру, созуглелди кезектерге чарары, план ёзугаар чугаалаары. Болуктерге ажылдаары. чыгган тывызыктарга, улегер домактарга чуруктар чурууру. «Тывызыктарда болгаш улгер домактарда саннар» деп номчугаш кылыры. кылган ажылын туннеп билири
11	Бистиң бичии өңнүктеривис	6 шак	Номчаан чогаалынын утказын янзы-буру аргаларны ажыглап, эдерти чугалаар. Чогаадыгнын хевирлерин катаптаар, бодун планы тургузуп тургаш чогаадыгны бижиири.
12	Тоогу болгаш тоолчургу чугаалар	3 шак	Тоогу чугааларболгаш тоолчургу чугаалар дугайында билиг.. созуглелдин утказынга дууштур ун аянын сагып номчууру, созуглелди кезектерге чарары, план ёзугаар чугаалаары.
13	Ойнаксанчыг оюннарым.	3 шак	Оюн удээн чугаа дугайында билиг Шулукуту аянынг номчуур, оларнын иштинден деннелгелерни, кандыг хевирнин аяннажылгазы-дыр тодарадып тывар Басня дугайында билиг.Басняларны аянынг номчуур, оларнын иштинден деннелгелерни, кандыг хевирнин аяннажылгазы-дыр тодарадып тывар
14	Оске чоннарнын аас чогаалы.	2 шак	Созуглелдин утказынга дууштур ун аянын сагып номчууру, созуглелди кезектерге чарары, план ёзугаар чугаалаары
16	Чонум чаагай ёзу-чанчылдары.	1 шак	Номчаан чогаалынын утказын янзы-буру аргаларны ажыглап, эдерти чугалаар. Чогаадыгнын хевирлерин катаптаар, бодун планы тургузуп тургаш чогаадыгны бижиири.
17	Чылдын уелери. Чараш чайым.	6 шак	Чай дугайында шулуктер моорейи, номнар делгелгези, хана солун ундурери, чыылган номнардан чайын номчуур номнар данзызын тургузары.
	Шупту	68 шак	

Календар-тематиктиг план

№	Кичээлдин темазы	Шаг ы	Хүн ү	Фак т	Онаалга	Эдилгелер
Экии, литературлуг номчулга. 1 шак						
1(1)	Экии, литературлуг номчулга! С.Маршак. «Календарның бирги хүнү» Сарыг-оол «Ном»	1	6			
Өөренип өөрөн. 6 шак						
2 (1)	К. ОндарҮжук дою	1	8			
3(2)	Ч.Кара-Куске «Арыг-силиг, чараш бижиир»С.Сарыг-оол «Өөреникчээ»	1				
4(3)	С. Маршак «Школачы билип алзын» С. Баруздин «Берге бодалга»	1				
5(4)	Класстан дашкаар номчулга «Ногаан,кок, кызыл карандаштар»	1				
6(5)	Чогаадыг “ Эки өөренир дизе”	1				
7(6)	Проект «Эртем чокта-эрген база дүн»	1				
Чылдын үелери. Тодуг-догаа күзүмейни. 3 шак						
8(1)	Б.Ховенмей «Күску хову»	1				
9 (2)	Г. Скребицкийни-биле «Күс»	1				
10 (3)	В.Бианки «Сыйтылаа күске» (үзүндү)	1				
Улустун аас-чогаалы. Тоолдар. 12 шак						
11 (1)	Улустуң аас-чогаалы. Тоолдар.	1				
12 (2)	Тыва улустуң тоолу «Дилги биле Ала- Сааскан»	1				
13 (3)	Тыва улустун тоолу «Инек-Сокпа»	1				
14 (4)	Тыва улустун тоолу. Хунажык Анай	1				

15 (5)	Тыва улустун толу «Чаан биле Куске»	1				
16 (6)	Тыва улустун толу «Ийи куске»	1				
17 (7)	Класстан дашкаар номчулга. Тоол «Хунажык»	1				
18 (8)	С.Пюрбю «Бора –Шиижек»	1				
19 (9)	А. Шоюн «Селбер Койгунак»	1				
20(10)	К.Чуковский «Ылааш-Сээк»	1				
21(11)	Г. Скребицкийни-биле «Коданнын аян-чоруу»	1				
22(12)	Класстан дашкаар номчулга. В. Бианки «Балды хереглевес мастерлер»	1				
Чылдын уелери. Аккыр харлыг кыжым. 5 шак						
23 (1)	Е.Танова «Кышкы ыржыгаш»	1				
24 (2)	ШулукК.Ондар «Харжыгаш»	1				
25(3)	Ч.Ондар «Чаа чылдын йорээли» С.Михалков «Чаа чылда»	1				
26(4)	Класстан дашкаар номчулга «Кыш дугайында шулуктер»	1				
27(5)	Чугаа сайзырадылгазы. Чогаадыг «Кыш»	1				
Тос чузун малымайны. 4 шак						
28 (1)	С.Сарыг-оол «Бодаган» «Кулун»					
29 (2)	С.Сарыг-оол «Халбынмай»					
30 (3)	С.Сарыг-оол «Анай» К-Э. Кудажы «Анайжыгаш»					
31 (4)	Проект «Тос чузун малымайны»	1			Проект «Тос чузунмалымайны»	

Арыг-шевер кадыкшылдын ундезини. 3 шак

32 (1)	Л.Чадамба «Арыг-шевер»	1			Шүлүктү шээжи – биле өөренир	
33 (2)	К.Чуковский «Чунар херек»	1			Арыг-силиг, кадык болурунун дүдүмнерин чогаадып тургузар	
34 (3)	Класстан дашкаар номчулга «Былчак хавактыг Федя»	1			Сөзүглелди номчуур, эдerti чугаалаар	

Улус аразындан ие кара чымчак. 2 шак

35 (1)	Л.Чадамба «Март сези.	1			Март ү таварыштыр авазынга н одуруг шүлүк азы байыр чедириишкени бижиир	
36 (2)	.Даржай «Ава»	1			Шүлүктү шээжи – биле өөренир	

Чылдын уелери. Хоглуг чазым. 4 шак

37 (1)	С.Сарыг-оол «Час»	1			Шүлүктү шээжи – биле өөренир	
38 (2)	С.Пюрбю «Час келди»	1			“Час келген” деп чогаадыг бижиир.	
39 (3)	В. Бианки «Бяштарнын байырлалы»	1			Номуур.	
40 (4)	В.Бианки «Уш час»	1			Чурук чуруур, темага дүүштүр шүлүк тыпкаш, аянныг номчуур	

Улустун аас-чогаалынын биче хевири. 7 шак

41 (1)	Тывызыым-дытта, тоолум-дошта. Тывызыктажырынын чуруму.	1			5 тывызык бижиир	
42 (2)	А.Шоюн «Тып корунерем, уруглар» Бойдустун бир хуулгаазыны», «Тыва эт»	1			Номчуур	
43 (3)	Чылдын бир эргилдези», «Дөрт даванныг шынчы өңнүк»	1			Номда чок 2 тывызык тыпкаш класска тывызыктажыр.	

44 (4)	О.Сувакпит «Тывар сен бе?»	1			Бодуң тывызыктан чогаат	
45 (5)	Л.Чадамба «Кым-дыр мен?»	1			Диң дугайында н одуруг шүлүк одуруглуг тывызык чогаадыр.	
46 (6)	Когудуглер. Уругларнын ырылары	1			Ырланы шээжилеп алыр.	
47 (7)	Проект «Тывызыктар болгаш улегер домактар»	1			Проект күүседир.	
Бистин бичи өднүктеривис 6 шак						
48(1)	Ю.Кюнзегеш «Койгунак»	1			Ырлап күүседир	
49(2)	А.Пушкин «Кушкаш»	1			Шүлүктү шээжи –биле өөренир	
50 (3)	Класстан дашкаар номчулга ному «Шиижек оглу»	1			Номчуур	
51 (4)	М.Пришвинни-биле «Чараа-чечен»	1			Онаалга арын 108	
52 (5)	М.Пришвинни-биле «Дилгинин чеми»	1			Бажыңга онаалга арын 110	
53(6)	Чугаа сайзырадылгазы. Эдертиг «Чараа-чечен»					
Төөгу болгаш тоолчургу чугаалар 3 шак						
54 (1)	Тоогу чугаалар. Мечи сылдыс. Инек буурээ.	1			Тоолчургу чугаа деп чүл номчуур	
55 (2)	Куу, Рак болгаш шортан	1			Басняны шээжи- биле өөренир	
56 (3)	Адазы болгаш оолдары. Айбаангы	1			Басняны шээжи- биле өөренир	
Ойнаксанчыг оюннарым -3 шак						
57 (1)	К. Ондар «Ойнап чору». Матпаадыр	1			Шүлүктү шээжи- биле өөренир	
58 (2)	Класстан дашкаар номчулга «Хоокуй»	1				

	хокпештер ужун мегелепкеним»					
59 (3)	А.Гайдар «Тимур болгаш оон командазы»	1			Номчуур	
Өске чоннарнын аас чогаалы-2 шак						
60 (7)	Эн эки белек. Узбек улустун толу.	1			Бажыңга онаалга арын 128	
61 (1)	Уш угбашкы. Татар улустун толу	1			Бажыңга онаалга арын 131	
Чонум чаагай ёзу-чанчылдары-1 шак						
62 (1)	О.Сагаан-оол. Анчынын чугаазы	1			Бажыңга онаалга арын 134	
Чылдын уелери. Чараш чайым-6 шак						
63 (1)	Э.Кечил-оол «Чечектерим»	1			Ырлап күүседир.	
64(2)	С. Сурун-оол «Диин оглу»	1			Пландан тургускаш эдерти чугаалаар	
65(3)	С.Сурун-оол «Элик оглу»	1			Бажыңга онаалга арын 139	
66(4)	Класстан дашкаар номчулга. Тыва дугайында чогаалдар номчуур.	1			Номчуур	
67(5)	Проект «Чайгы дыштанылга»	1			Проект арын 140	
68(6)	Ниити катаптаашкын.	1			Чайгы онаалгалар	

